Anul XXII. Maiu 1932 Nr. 5.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 260 Lei. Pe o jumătate de an 130 Lei.
Pentru studenţi pe un an: 200 Lei.

ÎNVIEREA MORŢLOR ÎN VECHIUL TESTAMENT.

Ideia despre învierea morţilor nu este străină Vechiului Testament. In cărţile mai vechi se dau indicaţii mai puţin precise privitoare la învierea trupurilor, fiindcă doctrina aceasta apare de regulă unită cu împărăţia eshatologică a lui Mesia, iar desfăşurarea acestei învăţături s'a făcut în mod progresiv. Concepţia despre înviere se exemplifică în toată plenitudinea abia prin miracolul cel mare al Mântuitorului.

Intâia indicaţie a Vechiului Testament despre o viaţă cerească o aflăm în cuvintele: „Enoh, dupăce umblase cu Dumnezeu, nu se mai văzu, că Dumnezeu îl luă pre el". „A umbla cu Dumnezeu" este un ebraism şi însemnează a trăi în conformitate cu prescriptele legii divine, a fi pios, sfânt. „Nu s'a aflat..." adică a dispărut, a fost luat. Motivul acestei dispariţii îl arată cuvintele: „l-a mutat Dumnezeu". Răsplata vieţii sale sfinte a fost strămutarea lui de viu în comunitatea intimă cu Dumnezeu.

Acest text a fost punctul de plecare pentruca tradiţia iudaică să vorbească multe despre Enoh. Ea îi atribue lui Enoh cele mai tainice cunoştinţe. El pătrunde toate tainele cerului şi pământului şi

vede până în cel mai îndepărtat trecut şi viitor. Este părintele misterelor, întocmai cum David este liturg şi psalmist. Textul nostru l-a avut în vedere Apostolul Iuda [15] şi cartea apocrifă a lui Enoh. E primul loc în care tradiţia vede indicată existenţa unei vieţi cereşti.

Un al doilea text de caracterul acestuia este II Regi II, 11, unde se descrie înălţarea la cer a profetului Ilie prin următoarele cuvinte: „Şi a fost când mergeau ei şi vorbiau, iată un car de foc şi cai de foc au despărţit pe amândoi, şi s'a înălţat Ilie în vifor mare ca spre cer". — Ilie era împreună cu Eliseu, urmaşul său în profeţie, când se întâmplă evenimentul descris. Focul este o apariţie potrivită cu caracterul aprins, înfocat al profetului. Unii văd aici o arătare a Duhului sfânt.

Ilie n'a cunoscut misterul morţii, ci a trecut de viu în viaţa de dincolo. Acest loc este o nouă dovadă despre existenţa unei vieţi transcendentale. De aici se poate deduce cel puţin, că drepţii pot avea parte de-o viaţă şi dincolo de lumea aceasta. Evenimentul a servit de motiv lui Maleahi, după care prorocul Ilie este aşteptat pentru a coborî pe pământ, ca înaintemergător la a doua venire a Mântuitorului.

In psalmul XVI, 10 profetul are o viziune în care doctrina despre învierea morţilor este formulată în mod destul de precis. Sunt cuvintele: „nu vei lăsa sufletul meu în Şeol, nu vei da pre cel cuvios al tău să vadă putreziciune". Pentru cuvântul „şeol" unele ediţii au iad, altele infern sau tartar. După psalmi, „şeol" este un fel de mormânt subteran, e adâncul nopţii, al liniştii, al uitării. Aici vin rând pe rând defuncţii pentru a-şi ocupa locul. Este un loc de întâlnire al morţilor, de aceea mai potrivită este traducerea lui „şeol" cu „împărăţia morţii", sub care se înţelege, în Vechiul Testament, locul unde se strâng sufletele drepţilor şi aşteaptă sosirea Mântuitorului lor. Versul acesta este pus în gura lui Mesia, care roagă pe tatăl ceresc să nu-i lase

trupul alături de cele menite putrezirii. Mesia, ca orice om, va fi predat morţii, însă trupul său va trece fără a rămânea în împărăţia morţii. Psalmul indică deci, pe lângă moarte, o altă posibilitate: viaţa.

Un loc lămurit despre înviere ne oferă Iob XIX, 25: „Ştiu că Izbăvitorul meu este viu, şi că voi învia din pământ în ziua de apoi, că voi fi iarăşi îmbrăcat în pielea mea". Din punct de vedere dogmatic acesta este un loc important. Vulgata traduce: „Eu ştiu că Mântuitorul meu este viu şi că în ziua de apoi mă voi scula din pământ, şi din nou voi îmbrăca pielea mea, şi voi vedea pe Dumnezeu în carnea mea". Luther urmează aproape întru toate această traducere. El nu schimbă decât: „el mă va învia". Din aceste traduceri, cari reprezintă tradiţia bisericii romane-apusene şi protestante, rezultă că e vorba despre Hristos şi învierea trupurilor. In LXX textul este ceva mai îndepărtat de acest înţeles. Izbăvitorul de aici este Dumnezeu. Despre acesta Iob este convins în credinţa sa, că răsplăteşte cu viaţă pe cei buni. „Ziua de apoi" este sfârşitul lumii, judecata la a doua venire a Mântuitorului.

Isaia XXVI, 19, adresându-se către defuncţii poporului său, anticipează şi el învierea trupurilor şi nemurirea sufletelor. Pământul va restitui cadavrele pe cari le-a ascuns în sânul său. Cei răposaţi se vor ridica şi vor trăi din nou, pentru a se bucura de binefacerile împărăţiei lui Mesia. Ei nu vor mai murì, căci Dumnezeu nimiceşte pentru totdeauna efectele morţii.

Morţii de aici sunt acei cari în viaţa lor au servit cu credinţă lui Dumnezeu. Ei vor învia deşteptaţi de suflul divin întocmai cum plantele se înviorează de roua care urmează căldurii de peste zi.

O indicaţie însemnată trebue să spună că este şi viziunea eshatologică a profetului Ezechiel. Prorocul contemplează cum într'un viitor îndepărtat „au început să se lipească os de osul său şi iată erau

vine pe ele şi carnea a crescut şi pielea le-a acoperit" [XXXVII, 7—10].

Mult mai complecte sunt însă în această privinţă revelaţiile lui *Daniil*. Mă gândesc la cap. XII, unde aflăm o serie întreagă de profeţii cu caracter eshatologic. Dupăce Daniil descrie lupta împărăţiei lui Dumnezeu cu puterile lui Antichrist, anticipează în mod solemn mântuirea acelor credincioşi cari sunt notaţi în cartea vieţii. Mântuirea va avea loc în veacul viitor. Acesta este descris în mod apocaliptic încât pe alocurea este greu de înţeles. Veacul viitor va fi precedat de evenimentul învierii morţilor. Invierea va fi generală. După înviere urmează starea de fericire sau condamnare. Fiii lui Dumnezeu vor merge în viaţă vecinică, iar nelegiuiţii în cel mai îndepărtat adânc al întunericului.

Faţă de ideile eshatologice ale celorlalte cărţi biblice, apocalipsa lui Daniil prezintă un progres însemnat. Daniil face deosebire între buni şi răi. Din mormânturi se vor ridica toţi, însă soarta ulterioară a lor va fi diferită.

Aceeaş învăţătură o confirmă literatura biblică de mai târziu. Evlavioşii fraţi *Macabei* se mângăe în mijlocul suferinţelor prin cuvintele: „Regele luminei ne va învia la învierea vieţii eterne, pre noi cari murim pentru legile lui" [II Mac. VII, 9]; iar Iuda Macabeul face o colectă bogată pentru a înălţa rugăciuni pentru păcatele eroilor naţionali, cari au fost cu gândul „la înviere" [XII, 14].

Aceasta este în linii generale învăţătura Vechiului Testament despre înviere. Ea se prezintă destul de lămurită; pare-că nici Mântuitorul n'a adus învăţătură nouă, ci a exemplificat doar prin miracolul cel mare al învierii această dogmă a credinţei.

Prof. NICOLAE NEAGA.

CATOLICISMUL ȘI CULTURA MODERNĂ.

(Urmare).

În Franța.

In sensul acesta începù nunțiul Cerretti îndată după stabilirea sa la Paris negocierile cu Marraud, ministrul de interne. După câtva timp se comunică Papei un proiect precis în cadrul legii existente. Papa îl făcù cunoscut episcopilor francezi, cerându-le să-și formuleze obiecțiunile. Pe baza acestui material, Congregațiunea afacerilor bisericești extraordinare ținù ședință în 28 Iulie 1922 spre a discuta proiectul. Nu prezentă însă Papei nici o propunere, așteptând noui informațiuni cu privire la limitele și condițiunile în cari Asociațiile diecezane, de cari era vorba în proiect, pot câștiga și poseda bunuri mobiliare și imobiliare.[1] Pe baza acestui referat și pe baza informațiunilor cari trebuiau să mai sosească, Papa își rezervă sie-și personal studiul chestiunii și hotărârea.[2]

Proiectul acesta al cărui autor, în linii largi, e Chapon, episcopul de Nisa, nu mai prevede o asociație pentru fiecare parohie, ci una pentru fiecare dieceză, determinând cu grije recrutarea membrilor și raportul lor cu episcopul. Această asociație are să devină, prin devoluțiune, proprietara tuturor bu-

[1] de La Briere op. c. 319. v. Lama 591. Discuții asupra chestiunii s'au purtat încă din 1920, între Vatican și Doulcet, trimisul Franței pentru pregătirea reluării legăturilor. Dar ele au fost fără rezultat, deoarece cardinalii francezi, întruniți la Roma, cereau Papei în Maiu 1920 să nu recunoască cu nici un chip legea din 1905. Nicolas Fontaine op. c. 45.

[2] Nicolos Fontaine, Saint-Siège, „Action française" et „Catholiques integraux" Paris 1928, p. 47.

nurilor bisericeşti şi parohiale din dieceză. Dreptul canonic nu permite această absorbire a persoanei juridice a parohiei, dar Papa ar avea drept să modifice dispoziţiile dreptului canonic, ţinând seama de împrejurări. Aceste asociaţii ar face aproape ireală intruziunea democraţiei în guvernamântul Bisericii. In loc de a pune în faţa parohului fiecărei parohii colectivitatea parohienilor, dispunând ea de afacerile locale religioase, se pune în faţa episcopului un fel de consiliu de administraţie, compus din principalii demnitari bisericeşti şi din conducătorii societăţilor religioase, cu însărcinarea să gireze, într'un mod mai mult anonim şi impersonal, interesele financiare, bunurile mobiliare şi imobiliare ale întregei eparhii. Legea din 1905 nu prevede cadrul asociaţiei de cult, parohial sau diecezan sau interdiecezan, chiar dacă în intenţia legiuitorului a fost cadrul parohial. E drept că şi în asociaţiile diecezane puterea supremă o are adunarea generală, dar cum preşedintele de drept e episcopul şi cum aprobarea lui e necesară pentru orice hotărâre, suveranitatea adunării generale devine o simplă formalitate statutară, fără cuprins real.[1]

Un inconvenient stă în faptul că legea din 1905 nu permite asociaţiilor de cult, aşadar nici celor diecezane, să primească legate şi donaţiuni, ci numai cotizaţii şi chete pentru crearea unui fond de rezervă a cărui limită maximă o determină statul. Dacă s'ar fi format asociaţiile de cult imediat după 1905 ar fi primit marile bogăţii ale parohiilor şi diecezelor, cari au fost trecute pe seama instituţiilor laice. Acum însă, chiar cu constituirea asociaţilor diecezane, Biserica e sortită să rămână mereu săracă.[2]

Proiectul acesta cu alte câteva modificari — cum e aceea că asociaţiile diecezane se vor ocupa numai de buget şi de gestiune, neputându-se amesteca în organizarea serviciului divin şi în administrarea spirituală a eparhiei, apoi aceea că adunarea generală

[1] de La Brière op. c 324—26.
[2] de La Brière op. c. 327—330.

nu va putea lua nici o hotărâre despre care episcopul va informa că e contrară constituţiei Bisericii, şi dacă totuşi o va face, episcopul dându-şi demisia, prin aceasta atrage dizolvarea asociaţiei, constituindu-se prin grija episcopului alta, — a fost prezentat de Vatican guvernului, care a cerut avizul jurisprudenţilor, dacă nu există vre-o contradicţie între asociaţiile acestea şi legea din 1905. Avizul acesta, dat în Aprilie 1923, fiind favorabil, guvernul francez, prezidat de Poincaré, s'a declarat cu consimţământul Camerei, de acord cu proiectul prezentat de Vatican,[1] iar Papa prin circulara „Maximam gravissimamque" adresată episcopatului francez în 18 Ianuarie 1924, constatând că garanţiile cerute de Pius X pentru salvarea caracterului ierarhic al Bisericii în respectivele asociaţii sunt acum date, îndeamnă la constituirea asociaţiilor diecezane.[2] Ele însă are să fie considerate numai „ca o etapă dela care se poate înainta spre o recâştigare în mod paşnic şi legal a deplinei libertăţi".[3]

Rămânea ca guvernul şi parlamentul francez să fixeze modalităţile în cari asociaţiile acestea puteau primi bunurile bisericeşti neacordate încă de stat altor instituţii, deoarece după legea din 1905 aceste bunuri puteau trece la asociaţiile de cult numai în decurs de un an [până la 9 Dec. 1906].

Intre timp sosiră însă alegerile din Maiu, cari răsturnară Blocul naţional şi aduseră la putere cartelul fracţiunilor de stânga, cu un cabinet prezidat de Herriot. Incă în cuvântarea program, acesta anunţă suprimarea legaţiunii dela Vatican şi aplicarea strictă a legilor laice privitoare la expulzarea congregaţiunilor neautorizate.[4] Indârjirea radical-

[1] de La Brière op. c. 340—350.

[2] de La Brière op. c. 374—376. v. Lama 592—3.

[3] v. Lama op. c. 592.

[4] v. Lama op. c. 594. Legile acelea fiind suspendate provizor la începutul răsboiului, toate congregaţiunile se întorseseră în Franţa. René Gillouin, La politique religieuse de la France, în L'Europe Nouvelle Nr. 561 din 10 Nov. 1928 p. 1542—1547.

socialiştilor era aprinsă şi de amestecul continuu al ierarhiei şi clerului catolic în politică, amestec care mergea până acolo, că în ciuda îndemnurilor noului papă de a se „ralia“ regimului republican şi legilor ei, îndemnuri date înainte de Leo XIII şi abandonate de Pius X, aproape întreaga ierarhie sabota alăturea de *Action française* republica şi legile ei. Adunarea cardinalilor şi arhiepiscopilor francezi din 6 Febr., 1924, emise d. e. o circulară în care îndemna făţiş pe credincioşi să nu-şi dea votul în alegerile ce vin „decât candidaţilor hotărâţi să condamne această laicitate“, adecă aproape nici unui partid republican. A trebuit o intervenţie de sus [dela nunţiu?], care să oblige pe semnatari să suprime acest pasagiu şi să retragă textul dat deja la poştă. El ajunse totuşi în câteva dieceze, aşa în Toulouse şi Montauban. Cardinalul Andrieu dela Bordeaux, marele ocrotitor al Acţiunii franceze, nu se putu răbda să nu comenteze către credincioşii săi astfel textul circulării: „Veţi refuza votul vostru oricui va refuza să şteargă din codul nostru aceste legi laice....“ [1]

Apropiindu-se sfârşitul sesiunii parlamentare, discuţia programului de politică culturală a guvernului trebui amânată până în toamnă. Expulzarea câtorva congregaţiuni şi ofensiva ce se pregătea, stârniră însă o reacţiune înverşunată mai ales în Alsacia şi Lorena, unde Herriot se gândea să suprime concordatul din 1901 şi să scoată din şcoli congregaţiunile religioase.

Acum începu să se formeze în Franţa sub conducerea generalului Castelnau organizarea unitară a catolicilor francezi în Federation Nationale catholique, care ferindu-se de politică de partid, luptă pentru dezideratele pur religioase al Bisericei. [2] In 22 Oct. 1924 comisiunea financiară a Camerei suprimă creditul pentru Legaţiunea din Roma, iar în 21 Ian. 1925 începu marea luptă în Cameră, Briand

[1] N. Fontaine op. c. 56 7.

[2] v Lama op. c. 601. Chr. W. Nr. 2 din 20 Ian. 1927 col. 91.

apărând legăturile cu papa pe motive de politică externă, Herriot combătându-le pe motivul filogermanismului papal. Cu 314 voturi contra 250 Camera s'a declarat și ea pentru suprimarea Legațiunii dela Vatican. Deoarece însă Consiliul de stat, căruia Herriot i-a trimis spre consultare chestiunea validității concordatului din 1901 în Alsacia și Lorena, s'a declarat pentru validitatea acelui concordat, guvernul a hotărât să mențină totuși la Roma un însărcinat de afaceri pentru Alsacia și Lorena, ale cărui puteri ar putea fi lărgite dela caz la caz.[1] Cardinalul arhiepiscop al Parisului Dubois și senatorul de Monzie călătoriră la Roma ca să înduplece pe papa a-și menținea nunțiatura în Paris și numai în schimbul însărcinatului de afaceri al Alsaciei și Lorenei.[2]

Dar reacțiunea la Paris deveni tot mai puternică. In 10 Martie cardinalii și arhiepiscopii francezi lansară o declarație fulminantă și de o intransigență, în care se vede inspirația celor dela Action française.[3] Declarând legile laicizante injuste și ateiste, manifestul cere catolicilor să adopte o atitudine mai militantă și mai energică; „pe toate terenele, în toate regiunile țării să se declare pe față și unanim răsboiu laicismului și principiilor lui, până la abolirea legilor nedrepte cari emană din el;" între altele chiar „să se refuze votul candidaților cari nu sunt în teorie și în practică, adversarii laicismului și faptelor neutre". A doua zi comisiunea financiară a Senatului respinge cu 17 voturi contra 14 proiectul de suprimare a Legațiunii dela Vatican. In acelaș timp episcopul Ruch din Strassburg ordonă greva școlară cu prilejul transformării unor școli catolice în școli interconfesionale.[4] Declarația arhiepiscopilor fu obiectul unor desbateri pasionate la Cameră, sfârșind într'un

[1] v. Lama op. c. 597 Chr. W. Nr. 7—8 din 19 Febr. 1925 col. 185.

[2] Chr. W. Nr. 14—15 din 2 Apr. 1925 col. 330.

[3] N. Fontaine op. c. 60, 153 urm. Documentul se numește „Déclaration de l'assemblee des archevêques et cardinaux de France sur les lois dites de laicité et sur les mesures à prendre pour les combattre".

[4] V. Lama op. c. 599 Chr. W. Nr. 14—15 1925, col. 331.

imens scandal. Intangibilitatea legilor separaţiei fu aprobată cu 375 voturi contra 48, iar declaraţia cardinalilor condamnată cu 380 voturi contra 30.[1] La 10 Aprilie guvernul Herriot fu însă trântit la Senat din cauza politicei financiare, cu 291 voturi contra 242, urmându-i cabinetul Painlevé, hotărât pentru o politică mai conciliantă şi pentru menţinerea Legaţiunii la Vatican.[2]

Odată furtuna aceasta trecută, guvernele franceze ulterioare au mai luat unele dispoziţii de natură să uşureze condiţiile asociaţiilor diecezane, să consolideze adecă regimul separaţiunii.[3] Astfel prin art. 112 din legea finanţelor din 29 Aprilie 1926 se permite ca „bunurile afectate de particulari, asociaţii, societăţi, sindicate, cooperative şi alte aşezăminte private pentru exerciţiul unui cult pot trece în decurs de un an la o asociaţie de cult fără a se percepe vre-o taxă pentru visteria statului.[4]

Prin legea din 9 Decemvrie 1905 se permitea ca bunurile aşezămintelor publice bisericeşti afectate cultului divin să treacă fără să se perceapă vre-o taxă pentru visteria statului la asociaţiile de cult ce se vor forma. Cum însă aceste asociaţii, fiind oprite de Papa, nu s'au format, bunurile neapucate să fie inventariate de stat şi confişcate, Biserica le-a dat anumitor societăţi private sau anumitor particulari pentruca să le scape de confişcare. Acum când asociaţiile de cult se pot forma, ca să nu fie supuse la dări pentru primirea unor bunuri ce servesc tot cultului ca şi înainte, Statul a adus art. de lege de mai sus.[5]

[1] Chr. W. l. c.

[2] V. Lama op. c. 600.

[3] De notat că episcopii plictisiţi de jocul de-a dute-vino al Papei, care în 1906 i-a oprit să constituiască asociaţiile de cult ducând Biserica la ruină şi înduşmănindu-i cu statul, iar acum le cere să le formeze fără a mai putea salva mult din vechile averi bisericeşti şi-i îndeamnă să se împrietenească cu Statul, – nu s'au prea grăbit să constituiască aceste asociaţii, decât câţiva. René Gillouin, La politique religieuse de la France. La bataille autour des articles 70 et 71 de la loi de finances, în L'Europe Nouvelle Nr. 561 din 10 Nov. 1928, pag. 1542.

[4] Cf. „La patrimoine des cultuelles". L'Europe Nouvelle Nr. 446 din 28 Aug. 1926, p. 1211.

[5] Art. cit.

Prin altă lege dela începutul anului 1929 se repartizează asociaţiilor diecezane, formate după permisiunea Papei, restul de bunuri confişcate de stat dela aşezămintele publice bisericeşti după trecerea termenului fixat în 1905 pentru formarea asociaţiilor de cult şi neatribuite încă vre-unei instituţii de binefacere sau de asistenţă. Bunurile acelea, lichidate, au fost de 450 milioane franci, dintre cari 425 milioane, fiind acordate de stat astorfel de instituţii, au mai rămas 25 milioane, cari se dau acum asociaţiilor diecezane.[1]

O altă problemă care a preocupat în ultimii ani politica religioasă a Franţei e cea a Congregaţiunilor. Ştim că în 1901 Parlamentul votase proiectul guvernului Waldeck-Rousseau în virtutea căruia Congregaţiunile religioase neautorizate trebuia să-şi ceară această autorizare dela Parlament. Autorizate erau până atunci numai 4 Congregaţiuni: Lazariştii, Seminarul misiunilor străine, Părinţii Sfântului Spirit şi Sulpicienii. Dintre cele cari au făcut cerere de autorizare, ministrul preşedinte Combes a făcut un referat favorabil pentru 6: Părinţii albi [Péres Blancs], Misiunile africane din Lyon, Trapiştii, Cistercienzii de Lerin, Fraţii Sf Ioan al lui Dumnezeu [Frères de Saint-Jean de Dieu], Fraţii şi Surorile Sfintei Marii a Asumptiunii. Parlamentul a amânat însă discutarea lor sine die. In 1904 se votează legea prin care ordinele şi congregaţiunile sunt scoase cu totul din învăţământ şi noviciatul este interzis în ţară. Inceputul răsboiului aduce însă suspendarea provizorie a legilor laice, şi Franţa se umple din nou de ordine religioase.[2] Astfel azi starea de fapt e cu totul alta decât starea legală.

Necesitatea de-a limpezi situaţia, dar mai mult îngrijorarea provocată de împuţinarea elementului

[1] Félix de Voquë, Les congregations missionaires devant le Parlament, în L'Eur. Nouv. Nr. 581 din 30 Martie 1929, p. 420. Chr. W. Nr. 3 din 2 Febr. 1929 col. 145—6. Art. cit al lui R. Gillouin în L'Eur. Nouv. din 10 Nov. 1928.

[2] în L'Eur. Nouv. din 10 Nov. 1928 e dată o listă de peste 80.

francez în activitatea misionară şi deci propagandistică, a îndemnat încă din 1922 pe Barrès să redijeze un proiect de lege în numele comisiunii afacerilor străine, pentru a se autoriza în cadrele legilor laice existente câteva congregaţii misionare. Acestea sunt: Fraţii pentru şcolile străine [Frères des écoles chrétiennes], Părinţii albi, Misionarii africani din Lyon, Misionarii Levantului, Franciscanii misionari. Parlamentul n'a soluţionat însă nici atunci chestiunea. Strigătele de alarmă devenirâ tot mai puternice. Lipsa de noi contingente cari să împrospăteze congregaţiunile franceze, duce văzând cu ochii la dispariţia misionarilor francezi, luându-le locul alte neamuri. Ministerul afacerilor străine, condus aproape continuu de Briand, simţea mai mult dispariţia acestui covârşitor factor al influenţei franceze. Şcoalele laice, prin cari Franţa a voit să înlocuiască în străinătate şcoalele congregaţioniste, n'au reuşit să se impună. E explicabil deci pentruce la sfârşitul lui 1928 guvernul a cerut dela Parlament autorizarea pentru 9 ordine misionare. Afară de cele 5 din proiectul lui Barrès încă pentru: Fraţii marişti, Picpucienii, Surorile copilului Isus de Puy, Surorile de Notre-Dame des Apôtres. Lupta parlamentară şi polemicele de presă au fost neobişnuit de violente. Grupul social-democraţilor, care constituia o parte întregitoare a guvernului Poincaré, a răsturnat la 11 Nov. 1928 guvernul. Abia în ajunul Paştilor 1929 a ajuns să se voteze de Parlament autorizarea pentru congregaţiunile amintite. Li se interzice însă acestor congregaţiuni orice altă activitate care nu are în vedere misiunea externă; orice alt învăţământ care nu se referă la pregătirea misionarilor le rămâne interzis. Legile laice privitoare la şcoală rămân întregi în vigoare.[1]

[Va urma] Dr. D. STĂNILOAE.

[1] R. Gillouin in art. cit. în L'Eur. Nouv. din 10 Nov. 1928 şi F. de Voguë art. cit. în L'Eur. Nouv. din 30 Martie 1929.

UN CAPITOL DE PASTORALĂ PRACTICĂ.

CĂSĂTORIA-DIVORŢUL.

I.

Creştinismul a proclamat indisolubilitatea căsătoriei. In sf. Scriptură aflăm nenumărate locuri cari confirmă acest fapt: „Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă", Mat. 19, 6; „Fiecare să-şi aibă femeia sa şi fiecare femeie să-şi aibă bărbatul său", I Cor. 7, 2; „Tot cela ce-şi va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de păcat, o face pe ea să preapăcătuiască şi cela ce va lua pe cea lăsată, preapăcătueşte", Luca 16, 18 ş. a.

Cu problema căsătoriei şi a divorţului s'au ocupat şi Sf. Părinţi în diferitele soboare, căci chestiunea aceasta are un întreg istoric, care se resumă în următoarele:

Creştinismul cu nouile principii şi legiuiri avea să lupte şi în această direcţie, cu moştenirea romană plină de imoralitate. La început, dacă soţul sau soţia voia să desfacă căsătoria, unul sau altul trimetea această declaraţie în scris — libellum repudii — şi prin această declaraţie căsătoria era desfăcută. Această procedură era legată doar de simţul moral al celor casătoriţi.

Legea creştină modifică această concepţie a timpului, face restricţiuni cari înainte nu erau; afară de adulter, numai moartea, fie fizică, fie morală sau religioasă, poate să desfacă căsătoria. Can. 48 Apost. interzice, ca soţul să-şi alunge soţia legitimă fără motiv legal şi să-şi ia alta. Astfel de soţ se pedep-

sește cu afurisenie; asemenea celce ia o astfel de femeie, care nu este liberă de căsătorie.

Și până la apariția creștinismului era o justiție a căsătoriei în forme deosebite, deodată cu omenirea. După repudium a urmat „divortium ex consensu".

Biserica, în mijlocul decadenței morale generale a intervenit să înlăture legislația civilă — adecă „consensul". Căsătoria se poate desface numai din motive precis determinate din partea autorității în drept. Aceste motive sunt: 1. Dacă soțul sau soția a comis un delict care atrage după sine pedeapsa cu moartea; 2. Dacă unul sau altul ajung într'o astfel de situație, care se poate privi identică cu moartea fizică; 3. Dacă se comite adulter; 4. Dacă nu există condiția fizică neapărată pentru căsătorie; 5. Dacă soțul sau soția doresc să se consacre vieții ascetice.

Spre a se pronunța desfacerea căsătoriei pe baza vre-unui motiv recunoscut de biserica ortodoxă, canoanele prescriu: 1. Să se cerceteze pe cale legală motivul, pentru care bărbatul vrea să-și părăsească sau și-a părăsit soția, sau soția pe bărbat și pentru care vreau să divorțeze, și dacă acel motiv nu este legal și nu face parte din motivele de divorț fixate prin lege, apoi soții trebue să se reunească iarăși și vinovatul va fi supus unei epitimii bisericești [35 Vasile cel Mare]; 2. Dacă la cercetare se va dovedi vinovăția unuia dintre soți, deci dacă se va dovedi existența vre-unui motiv de divorț, soția poate totuși să rămână în legătură de căsătorie cu bărbatul său, dacă dânsul se învoiește să trăiască cu ea și soția nu poate să respingă dela sine pe bărbatul său, carele a comis păcatul, dar s'a căit [9, 21, Vasile cel Mare]; 3. Desfacerea definitivă a căsătoriei se va pronunța numai dacă vinovăția s'a dovedit în public prin forul judecătoresc și dacă bărbatul [sau soția] legat nu se învoiește să trăiască mai departe cu soția sa [cu bărbatul său] care a dat motivul de divorț; 4. Persoana care nu este vinovată și care a fost lezată prin in-

fracţiunea celeilalte, rămâne în deplină comuniune cu Biserica şi i se recunoaşte dreptul de a putea încheia căsătorie nouă cu altă persoană.

Aceasta este partea istorică a problemei ce ne preocupă. [1]

II.

In partea a doua, să cercetăm cum proceda biserica noastră, care era practica până la întroducerea legislaţiei civile [anul 1894—95] cu privire la desfacerea căsătoriei. Vom constata rolul important al preotului, totodată un foarte însemnat capitol de pastorală practică, abandonat mai târziu din o seamă de împrejurări pe cari le vom releva. Afirmăm la acest loc, că preotul avea un rol — şi are şi astăzi — atât de important pentru viaţa credincioşilor, rol care în vremile noastre se nesocoteşte, încât viaţa casnică, bunaînţelegere, sfinţenia vieţii familiare suferе foarte mult — deci şi viaţa în întregime a credincioşilor, privită din punct de vedere religios-moral.

In arhivele parohiilor aflăm acte răsleţe despre chemarea, despre rolul, despre procedura preotului în această privinţă. In puţine locuri se vor afla protocoale cari ne arată procedura practică şi rezultatul în ceeace priveşte împiedecarea divorţurilor şi restabilirea vieţii conjugale, alterate, fie de motive serioase, fie de motive obişnuite de ordin secundar, chiar fleacuri şi ambiţii cari dacă nu sunt înlăturate la timp, ca dintr'o scânteie se alimentează focul urei, al vrajbei, al neînţelegerii — începutul de desfacere a căsătoriei.

In unele parohii, s'au păstrat însă protocoale legate, cari cuprind un foarte important material de pastorală practică.

In arhiva parohiei Tălmăcel, am aflat «*Protocolul pentru însemnarea pricinilor matrimoniale*

---

[1] După „Canoanele Bis. ort. vol. I partea I şi II", de Dr. N. Popovici.

între căsătoriți» dela anii 1861—1880, cu 61 cazuri de neînțelegeri, protocol luat cu fiecare caz aparte. In cursul alor 21 de ani preotul a restabilit viața conjugală în 58 de cazuri și numai trei au fost îndrumate spre divorț la forurile bisericești: scaunul protopopesc și la P. V. Consiliu arhiepiscopesc ca instanțe legale.

Cum se proceda în cazuri de neînțelegeri între căsătoriți și care era misiunea și rolul pastoral al preotului?

Ivindu-se neînțelegeri între soți — fie unul, fie altul din cei căsătoriți, sau chiar părinții lor, reclamau cazul la preot. Preotul cita la oficiul parohial părțile împricinate, le asculta jalba, eventual, în caz de nevoie, și martorii dați — având ca țintă „împăciuirea“, încercând pe toate căile restabilirea echilibrului în viața celor împricinați. Și în cele mai multe cazuri reușea.

Motivele, pricinile, jalbele, acuzările, încriminările, conflictele nu erau altele, ci cele cunoscute și obicinuite și astăzi în această privință, cu deosebirea că taina sf. cununii era privită cu mult mai serios, că cei căsătoriți erau cu mai multă răbdare unii față de alții, rostul moral și sfințenia tainei erau mai adânc săpate în conștiința celor căsătoriți, decât a celor de astăzi cari privesc mai mult contractul bilateral civil, care ușor se poate rezilia.

Neînțelegerile se urzeau din aceleași motive obicinuite ca și astăzi. Vom înșira câteva:

Neînțelegeri cauzate de părinți; bărbatul sau soția pârăsc pe mama lor, că de multeori le-a pricinuit cu vorbele ei necălite și ațâțătoare, ceartă și traiu rău; că bărbatul a bătut pe femeia sa tirănește; că a fugit femeia; că bărbatul e bețiv: că muierea e de nimica, că e limbută; că unul sau altul a spus vorbe de rușine; că nu i s'a dat zestrea promisă; că unul sau altul întreține relații de dragoste nepermise ș. a. m. d.

Și astăzi constatăm începutul răului tot din aceste motive și alte asemănătoare și dându-ne seama cum

se pune uleiu pe foc din o parte şi alta, avem înaintea noastră întreaga desfăşurare şi urzire a neînţelegerilor şi începutul divorţului.

Procedura preotului, hotărârile date şi executarea lor: Părţile citate la oficiul parohial îşi spuneau păsul. Cel pârât confirma, sau nega adevărul. Se căuta împăcarea din partea preotului, cu toate armele posibile, căci aceasta era misiunea şi chemarea sa şi numai dacă aceasta nu era posibil, dându-le termin de cugetare, erau îndrumaţi la proces.

Să cercetăm câteva hotărâri, ca să vedem procedura, mijloacele de aplanare sau pedeapsa, canonul ce li se da.

Pentru vorbe de calomnie dovedite sau recunoscute de acuzat, hotărârea spune: „Cel vinovat va plăti o gloabă de 8 fl. şi să şează în ariştie 24 de ciasuri". Mai de mult poliţia satului sta la dispoziţia preotului şi executa pedepsele ce se dădeau. La fiecare hotărâre este clauzula, că s'au învoit ambele părţi şi au semnat procesul verbal, sau, în cazuri foarte rari, că nu s'a putut aplana pe cale pacinică conflictul şi li s'a dat îndrumarea cuvenită în altă direcţie.

La certuri ivite din cauza părinţilor, aceştia erau sfătuiţi: „să nu aţâţe cu vorbe nesuferite din cari ar putea urma ciartă sau traiu rău între copii" şi pentru a se evita pe viitor astfel de conflicte — părinţii să primiască o odaie separată în care să locuiască.

Când bărbatul era reclamat pentru beţie, fiind pătimaş şi preotul ştiind că nu este posibil deodată să-l abată, cunoscându-i firea şi patima — aduce următoarea hotărâre: „Că nici într'un chip să nu mai bea rachiu până la îmbătare şi nici în cârciumă să nu mai intre, ci să-şi aducă la osteneală o ţâră de beutură acasă, a încunjura cercetarea cârciumei ca o cauză de căpetenie atât a stricării de minte cât şi a ruinării de avere, în caz contrar va fi supus unei pedepse de 10 fl. şi arişte şi în cazul cel mai

de pe urmă să nu mai ţină muere, ci să fie despărţit de pat şi de masă până atunci, până când îşi va îndrepta năravul şi pe timpul cât vor trăi despărţiţi să ducă o viaţă neprihănită şi să-şi păziască moralitatea şi curăţenia".

In cazuri de bătaie prin hotărâre se cereau doi chizeşi „că nu o mai bate".

In conflictele ivite pentru zestre, din care urma „traiu rău" — hotărârea spune: feciorul să-şi primească partea de zestre ca să se restabilească pacea „căci înţelegerea bună este fundamentul traiului bun şi al înaintării; sunt îndatorate amândouă părţile a trăi în cea mai bună înţelegere şi să ocolească toate prostiile, iar care nu va ţinea pravila aceasta şi ar porni ciarta sau va născocì alte neplăceri nesuferibile, partea asuprită are a arăta numai decât la oficiul parohial pentru de a dojenì pe partea asupritoare şi a-i îndrepta la buna vieţuire şi buna înţelegere".

Am arătat în cele de mai sus câteva hotărâri sumare, cari de sigur au fost însoţite de atâtea sfaturi, intrevederi cu acuzat şi acuzator în parte şi apoi cu ambii când se citau la oficiul parohial şi se stabilea definitiv împăcarea.

Când descifrăm acest protocol cu slove vechi, care ne arată o foarte importantă pagină de tratare duhovnicească, un important capitol de pastorală practică, o facem cu scopul de a orienta şi iniţia preoţimea mai tinără în vechile metode, cari nici odată nu pot fi privite ca vechi — ci trebuesc acomodate după împrejurări şi oameni, căci fondul este acelaş şi astăzi, conflictele între căsătoriţi de aceeaş natură şi omul este om astăzi ca şi în trecut.

Cu ce am înlocuit această procedură care da în trecut rezultate atât de admirabile, care restabilea pacea şi echilibrul sufletesc între cei înpricinaţi, pacea atât de necesară pentru viaţa conjugală, pentru viaţa credinciosilor, pentru familie, pentru societate aici pe pământ şi mai ales pentru mântuirea sufletului?

Procedura arătată s'a abandonat în mare parte, de când cu întroducerea legislaţiei civile, care cu durere o spunem, e foarte uşoară şi nu are în vedere nici pe departe aceea ce urmărea preotul cu sfatul său părintesc, fără atâtea forme, timbre, cheltuieli, nu spre a-i despărţi cu orice preţ, ci pentru a-i înfrăţi şi a înlătura orice piedecă ce se ivea şi tulbura traiul creştinesc din sânul familiei. Cu totul altele erau criteriile de judecată, cu totul alta procedura bisericii şi de sine înţeles şi rezultatul. Ca dovadă, din cele 61 procese verbale şi hotărâri 58 au avut rezultatul dorit şi numai trei au fost îndrumate în bază de motive canonice spre ultima ratio — despărţenia, la scaunul protopopesc şi la P. V. Consiliu.

In contrast cu cele afirmate şi constatate mai sus din partea bisericii cu scopul vădit de-a „împăca" pe cei înpricinaţi, amintim procedeul legislaţiei civile, unde din o sută de cazuri, 99 sunt sentinţe pronunţate de Tribunal, pe baza aceluiaş motiv şi a aceluiaş paragraf atât de bine cunoscut de cei interesaţi, chiar şi de ţărănimea noastră, căreia în caz de divorţ i s'a redus şi timbrele pe cerere...

Acest motiv este părăsirea domiciliului conjugal timp de 6 luni. Tribunalul constată că pârâtul intenţionat şi fără motiv just a părăsit pe reclamantă şi fără a se justifica, nu a satisfăcut somării Tribunalului de a restabilì convieţuirea conjugală. Tribunalul pe motivul determinat în art. 77 din legea matrimonială desface căsătoria părţilor, declarând în baza art. 85 din suscitata lege vinovăţia pârâtului.

Procedură de formă, nu de fond. Procedura civilă nu caută, nu examinează motivele de ordin sufletesc. Nu le adânceşte dela început, ca să se evite cele 6 luni, după cari prin această distanţare şi răceală se pronunţă în chip uşor şi fără greutate hotărârea de mai sus.

Inainte de această legislaţie, citarea părţilor la oficiul parohial, la oficiul protopopesc cu insistenţa,

cu tactul cuvenit, cunoscând preotul motivele de ordin sufletesc şi psihologic — această procedură avea darul să restabilească viaţa conjugală în cele mai multe cazuri.

In mitropolia noastră s'a păstrat — şi era firesc — în mod obligator divorţul bisericesc; în baza sentinţei Tribunalului şi în temeiul canoanelor se desface căsătoria din partea forului bisericesc. Dar şi în această privinţă nu avem o procedură uniformă. In vechiul Regat abia de un an s'a ordonat divorţul bisericesc şi nu se urmează; de aci conflicte dese cu cei ce vreau să se căsătorească la noi a doua oară.

Cunoscând vechea procedură a preotului înainte de legislaţia civilă, să vedem cum procedăm astăzi şi ce putem face pentru a împăca pe cei împricinaţi — evitând întru cât este posibil calea spre care năvălesc astăzi cei mai mulţi pentru orice supărare sau neînţelegere măruntă, alergând la advocat şi la Tribunal.

Se păstrează şi e ordonat de autoritatea superioară asa numitul „Protocol al bunei învoiri" care se încheie înainte de căsătorie de preot cu părţile cari se anunţă pentru taina cununiei. Acest protocol e o formalitate, dar are un scop foarte practic, foarte însemnat, când preotul poate preveni, învăţa şi examina din punct de vedere duhovnicesc hotărârea celor ce vreau să închege o nouă viaţă pe temeiul virtuţilor creştine. Cu acest prilej trebue făcută educaţia nupturienţilor; pe lângă cele spuse în biserică, aci trebue insistat pentru mărturisirea şi cuminecarea tinerilor înainte de a primi taina cununiei, aci trebue arătat viitorul unei vieţi care câte odată poate fi tulburată de anume împrejurări pentru cari nu trebuie să se urzească de îndată despărţenia. Acest protocol al bunei învoiri — se păstrează aici; în Vechiul Regat s'a abandonat cu desăvârşire.

Timpul critic în viaţa noilor căsătoriţi, sunt cei 2—3 ani dela început şi este caracteristic: din zeci de sentinţe civile se constată, că se despărţesc

cei cari nu au copii; unde sunt, aceştia au darul de a contribui la închegarea şi trăinicia vieţii familiare, trecându-se mai uşor, cu mai multă răbdare peste micile inconveniente ale vieţii pământeşti familiare.

Viaţa fiind aceiaş, precum şi condiţiile morale ale unei căsnicii creştine — deasemenea aceleaşi neînţelegeri omeneşti în viaţa casnică în orice timp, în trecut ca şi astăzi, urmează în chip logic că metodele aplicate şi verificate de rezultatele practice să fie urmate, adaptându-le, perfecţionându-le cu desvoltarea ştiinţei teologice, cu pregătirea preoţimii de astăzi şi cu gradul de desvoltare a credincioşilor.

Familia şi nu individul este aceea care întrupează celula socială. Rezultă de aici, că pentru a face să progreseze societatea omenească sub toate raporturile, mijlocul cel mai sigur şi mai direct este de a face să progreseze familia, prin punerea în practică a celor mai înalte virtuţi morale. Aşa se exprimă un învăţat. Şi privind viaţa religioasă morală aşa cum se deapănă astăzi, biserica şi preoţimea trebue să cimenteze temelia vieţii familiare pe principiile legii creştine, ca să nu se destrame cum a început în alte ţări, cari nu mai pun preţ pe virtuţile creştine.

Aplanarea neînţelegerilor, restabilirea echilibrului sufletesc, împiedecarea destrămării familiei, în baza celor aflate în „protocolul pricinilor" — formează un capitol important de pastorală practică, un capitol din marea misiune a preotului în ceeace priveşte viaţa religioasă morală a credincioşilor.

Nu pot încheia aceste comunicări de ordin practic fără să apelez la P. C. preoţi, să caute în arhive astfel de protocoale pentru însemnarea neînţelegerilor matrimoniale; aceste să fie trimise la centru pentru a se cerceta, putându-se scrie un studiu din acest bogat şi admirabil material de pastorală practică, care se află în modesta activitate a preoţimii noastre din trecut, pastorală care trebue acomodată împrejurărilor noastre dela sate, şi nu al-

toind alte procedee streine cari nu se potrivesc cu tradiţia şi desvoltarea noastră în această direcţie.

Dacă s'ar putea realiza acest gând — preoţimea noastră ar câştiga nespus de mult şi ar avea un bogat material care l-ar utiliza pentru întărirea vieţii religioase morale a credincioşilor ce-i păstorim.

Unde ar fi norocul, ca procedurii civile la căsătorii şi divorţuri să-i premeargă procedura bisericească, cu practica consfinţită de veacuri şi cu rezultatele atât de binefăcătoare de cari ne încredinţăm din vechile însemnări în această privinţă! Nădăjduim că se va cuminţi lumea şi odată va reveni la aceea ce-a fost mai bine ca acum. Iar până atunci, acomodându-ne legilor în vigoare, autoritatea mai înaltă bisericească să ceară ca în cazuri de divorţ, forul civil să fie obligat a trimite în copie sentinţa adusă — oficiului parohial unde s'a săvârşit cununia religioasă. Am avea astfel evidenţă la timp şi am putea urma şi procedura noastră bisericească din vreme şi nu în momentul ultim, cum adeseori se întâmplă cu divorţul bisericesc.

Prot. E. CIORAN.

DUMNEZEU ÎN NATURĂ.

VI. PLANTE OTRĂVITOARE.

In sânul naturii se găsesc plante, care produc otrăvuri violente, aproape necunoscute pe cale chimică, şi care produc moartea fulgerătoare.

Dela brânduşa pe care, deşi otrăvitoare, o dau babele în rachiu contra vătămăturei, şi până la ciumăfae, pe care o folosesc contra frigurilor şi diareei;

Dela dediţeii, anemonele primăverii la noi [fiindcă florile se risipesc repede în vânt], cu trupul plin de venin pentru duşmani şi cu nectar pentru prieteni, dediţeii, îmbrăcaţi în cojocel de peri pentru frig şi folosiţi la încrestarea ouălor şi la boale de ochi, până la laptele cânelui folosit contra negeilor şi pecingenii;

Dela iarba fiarelor sau buruiana ariciului cu sucul otrăvitor folosit contra muşcăturilor de şarpe şi boalelor de piele [1] până la macul somnifer, cu sucul lăptos şi alburiu — ca să se evaporeze mai greu — care suc uscat dă cunoscuta băutură îmbătătoare a răsăritenilor, numită opium. Opiul preparat dă morfina, folosită la adormirea bolnavilor pentru operaţie şi de morfinomani pentru împlinirea poftei lor. Şi sămânţa macului este otrăvitoare;

Dela mătrăguna, folosită de babe contra durerilor de ochi şi până la mutătoarea cu rădăcina otrăvitoare, folosită de babe contra chelbei;

[1] In Japonia, o astfel de plantă numită ophiorza mungo, este desgropată instinctiv de animalul mic numit mungo, când e muşcat de şarpele cu ochelari şi-şi unge rana de se tămăduieşte!

Dela măsălariță sau sunătoare, aşa de otrăvitoare, încât şi mirosul îmbată şi produce dureri de cap, folosită pentru stâmpărarea [narcotizarea nervilor] durerilor de măsele şi muşcăturei de şarpe, şi până la poama vulpii sau mărul lupului, cu fructul cât cireaşa, otrăvitor, folosită la buba neagră;

Dela spânzul, numit de Francezi „Trandafir de Crăciun", pentrucă înfloreşte flori mari, roşii purpurii în ierbile uşoare la dosuri în Februarie la noi, acoperit de plante uscate, care-l feresc de frig şi nămeţi cu sucul otrăvitor folosit la vite contra dalacului, şi până la salba moale cu seminţe veninoase, folosite contra insectelor pe vite şi contra constipaţiei;

Dela zârna, sau umbra nopţii, cu fruct otrăvitor, care umflă gura, burta şi limba vitelor mari de mor, şi până la unele plante, care prin fumul lor, când sunt arse otrăvesc — câtă binefacere alături de câtă primejdie!

Se pare că are dreptate Anatole France, când zice că: „Natura e nepăsătoare şi nu face nici o distincţie între bine şi rău".[1]

Desigur, te întrebi nedumerit de ce atâtea buruieni otrăvitoare? Iţi răspund şi eu cu Inocenţiu al Odesei: „Aşa le-a făcut pentru noi păcatul".

Vedeţi: păcatul le-a făcut otrăvitoare, dar, iubirea lui Dumnezeu, a pus puteri tămăduitoare chiar şi în otrăvuri! „De aceia, n'avem nevoie de nimic decât să avem simplitatea şi nevinovăţia unui copilaş, care-şi pune toată încrederea numai în Dumnezeu şi'n planurile Lui".

Credinciosul îşi pironeşte ochii numai la puterea lui Dumnezeu.

Credinciosul câştigă biruinţa asupra îndoelii, şi se bucură de o pace statornică, întrucât e sigur că ajutorul lui Dumnezeu dat credinciosului, este ca o stâncă neclintită.

[1] „Revolta Ingerilor".

VII. PLANTE REPARTIZATE PE REGIUNI PRIELNICE.

Cât de strălucit sunt repartizate plantele în locurile prielnice desvoltării lor! Sau, câtă grijă a avut Creatorul pământului, pentruca tuturor regiunilor să le dăruiască o vegetaţie potrivită cu situaţia terenului.

Ce s'ar face ţinuturile pustiite ale Saharei şi Arabiei, dacă n'ar fi palmierul? Sunt localităţi, unde nu plouă ani întregi. Atmosfera sărată usucă ori şi ce fel de vegetaţie.

Ar putea trăi omul acolo?

Nu.

Dumnezeu însă, i-a purtat de grijă. Pentru regiunile acelea uscate Dumnezeu a sădit palmierul, un pom care rezistă la secetă. Un pom, care adună în fructele sale — în curmale — în timp de nouă luni de căldură tropicală, 5100 grade de căldură. Putea pomul acela trăi în alte ţinuturi?

Nu.

Fructele palmierului, sunt un deliciu alimentar. Din ele se scoate uleiu, din ele se face pâine, din trunchiu se face material de construcţie, din coaja lui se scoate teiul fin ca inul, pentru ţeseturi şi veşminte.

Să se fi zbătut omul veacuri de-arândul, şi nu putea să aibă o viaţă îndestulată în ţinuturile acelea pustii, cum o are prin voia Domnului.

Dar, pogorâţi mai jos, spre brâul pământului, în ţinuturile arzătoare. Acolo, apa se preface veşnic în vapori şi e caldă, cu toate că plouă în fiecare zi. Pentru răcorirea omului însetat, Dumnezeu a plantat regiunile acelea cu arborele de cocus, care, creşte până la 30 m. înălţime şi dă — în fructele sale verzi — o băutură acrişoară şi răcoritoare.

Nuca de cocus, cu miezul ei gustos, slujeşte ca hrană.

Nucile strivite la noi dau uleiu, acolo dau lapte

bun. Spicul arborelui slujeşte ca legumă foarte gustoasă.

In ţinuturile acelea, seva, este foarte abondentă. Cine sfredeleşte trunchiul arborelui, capătă un vin gustos, cum dau mestecenii; la noi în Martie. Din vinul de cocus, pus la soare se capătă oţetul; pus în alambic [căldare] şi destilat, se capătă rachiul.

Vinul acela pus la soare se evaporează şi lasă pe pereţii vasului făcut din coaje de cocus cristali de zahăr.

Lemnul arborelui, foloseşte la construcţie. Frunzele uscate, se întrebuinţează la acoperiş. Fiindcă sunt câlţoase, se meliţează şi se torc, ca să se folosească la ţeseturi.

Prin diferite mijloace, din nuca de cocus, se scoate uleiu de gătit şi de iluminat.

Ce-i mai de admirat aici?

Mintea omului, care a folosit pentru mâncarea şi nevoile sale „tot pomul fructifer, care poartă sămânţă",[1] sau bogăţiile ascunse pe care Dumnezeu le-a pus în copacul acesta?

Vă explicaţi acum, cum dintr'un fruct otrăvitor [ca şi coaja nucii verzi] cum e măslina verde se capătă măslina folosită la mâncare.

Vă explicaţi acum, cum împotriva dintelui vremii, s'a păstrat în Mexic un arbore uriaş în vârstă de 6230 ani!

Cu adevărat: frumoasă pildă de trăinicie în creaţia Domnului!

Ş'apoi priviţi o coastă de munte.

Jos, îşi înalţă trunchiurile spre cer arborii, cărora le place o temperatură potrivită.

Sus pe creastă, se fac una cu pământul jepii şi alţi arbuşti care pot suferi frigul.

Mugurii se apără de frig cum pot mai bine.

Cine a poruncit mugurelului de castan de India, să-şi îmbrace cojocel de puf contra frigului şi să-şi ungă hăinuţele protectoare cu un cleiu special, de pe care fug picăturile de ploaie?

[1] „Facerea" I, 29.

Plantele de munte adună din toamnă în bulbii şi rădăcinile lor, numeroase materii hrănitoare. Cu sprijinul acelor materii, îndată ce a început a se lua zăpada, plantele încep o febrilă viaţa vegetativă: nasc din rădăcină prin răsărire; cresc pe baza rezervelor din bulbi şi dau ramuri nouă, purtătoare de flori.

Dela cine îşi au ele oare această primăvăratică dispoziţie de desvoltare? Silesc, silesc mai de timpuriu, pentruca să aibă când îşi asigura viaţa prin seminţe.[1] Plantele ştiu că: Seminţele şi numai seminţele nu sunt atinse de moarte.

Trupul plantei, trupul omului, e supus morţii.

Sămânţa plantei şi sufletul omului sunt nemuritoare.

Ne trudim noi aşa pentru viaţa sufletului, cum se trudeşte planta pentru nemurirea seminţelor?

Plantele păroase rezistă la uscăciune, din două pricini: vântul, care răreşte aerul plin de vapori dinprejurul plantelor, nu răsbate pintre perişorii plantelor şi deci nu le forţează evaporarea. Apoi, perişorii cam resping lumina şi căldura şi păstrează în trupul plantei apa trimeasă cu scumpătate pe timp de secetă de rădăcini. Un lucru aşa mic aranjat cu atâta înţelepciune şi prevedere!

Poate când cineva citeşte aceste lucruri îşi zice în sine: „Totul este datorit întâmplării".

Nu, dragul meu cititor. „Natura are oroare de întâmplare", ne spune Flamarion.

O! Dacă am fi şi noi tot aşa de sensibili ca şi plantele, când este vorba de a ne apăra bunul sufletesc din noi!

Să ne apărăm şi noi prin perişori speciali seva credinţei şi a neprihănirei, contra vânturilor necredinţei, care istovesc viaţa sufletului.

---

[1] De aceia se zice că florile primăverii totdeauna vor ajunge să facă seminţe coapte. Românul spune: „Insurătoare de tinăr".

VIII. MILOSTIVIRILE CERULUI.

In rugăciunea „Tatăl nostru“ repetăm zilnic cuvintele: „pânea noastră cea de toate zilele“. Pânea. Europeanul nu poate concepe hrana fără pâne. Uşor de arătat: pânea este foarte greu de dobândit, nu numai pe vremuri de secetă, ci şi pe vremuri de belşug.

Pânea nu se câştigă fără de muncă. „Cine nu munceşte, nici să nu mănânce“ [II Tesal. 3, 10].

Dar a mâncat cineva colivă de grâu nou, înainte de a-şi fi adunat el în rădăcinile sale 2000 grade de căldură? Zi de zi din primăvară şi până în Iunie, el îşi adună căldura necesară, cu care să poată cere Tatălui ceresc un rând de vestminte aurii.

A mâncat cineva struguri copţi, înainte ca să se fi adunat în „magaziile subpământene“ ale viţelor o căldură de 3000 de grade?

Zi cu zi, din Maiu până în Septemvrie, rădăcinele viţei adună căldură pentru a putea împărtăşi dulceaţa strugurilor.

Nu este aceasta o milostivire a cerului? Cum poate omul să nege darurile lui? Cerul a rourat milostivirele sale asupra pământului înainte de apariţia omului şi înainte de a se fi formulat cea dintâi cugetare de negaţie.

Sunt oameni neisprăviţi, care declară cu emfază, că între ştiinţele naturale şi credinţă este o prăpastie, în care nu mai are loc Dumnezeu.

Dar Bettex spune că „celce pretinde că a pierdut pe Dumnezeu din cauza studiului naturii, e sigur că nu L-a avut niciodată“.

„Creştinul, ori unde merge şi stă, se nutreşte din lumea lui Dumnezeu cu logică, dreptate, bunătate şi înţelepciune“ şi prin aceasta creşte şi sporeşte duhovniceşte [Bettex].

Ne învârtim în lumea plantelor ca într'un labirint din care nu putem ieşi, dacă nu admitem un Dumnezeu — cauză primordială a tuturor lucrurilor.

Tutunul, pentru care se risipesc atâţia bani, are seminţe mici ca şi macul. Domnul a rânduit ca toate plantele cu seminţele mici să facă seminţe multe ca să-şi asigure moştenirea!

Pomii, nu pot produce fructele unele după altele. Au şi ei vremea de odihnă, când se repară şi odihnesc organele obosite. In insulele Azore [America] unde e vecinic primăvară, cei mai mulţi pomi pier sleiţi de puteri, din cauza rodirei neîncetate [Bettex].

In insula Iava plouă foarte des. Rădăcinile arborilor sug lacom apa din pământ şi o pompează în frunze; foile dudului de Iava, sătule de apă au sub derma lor nişte organe sau canale, care se deschid în nişte jgheaburi aşezate chiar pe derma frunzelor. Apa din frunze se scurge pe jgheaburi şi aşa se regulează cantitatea de apă necesară în interiorul dudului.[1]

Se îndoieşte cineva că Dumnezeu a rânduit aceste lucruri mărunte, dar foarte mari pentru viaţa plantelor?

Cine se îndoieşte să ştie că Goethe, care în viaţa lui s'a ocupat şi cu ştiinţele naturale, — a scris pentru toţi cei bolnavi de îndoială:

„Timpul îndoielii a trecut. Cineva se îndoeşte tot aşa de puţin acum de dânsul, ca şi de Dumnezeu".

Dumnezeu a stabilit, fiecărei specii, condiţiunile ei proprii de existenţă: Un arbore mare, evaporează vara zilnic 400 kgr. de apă. Cu cât e mai mare căldura, cu atât stoarce mai mulţi aburi de apă din frunze. Frunzele ierburilor de munte, sunt foarte înguste şi răsucite pe margini. Se pare că astfel ascunzându-şi nenumăratele guriţi mărunte din dosul frunzelor pe unde s'ar putea evapora seva, se

[1] Ploile nu cad deopotrivă pe toată faţa pământului. La Moscova plouă 200 zile pe an. In Egipet nu plouă câte o perioadă de 4—5 ani. In Palestina şi Crimeea nu plouă 8—9 luni pe an. In Iava plouă zilnic. In România avem 127 zile senine, 135 zile nourate, 103 acoperite şi 85 zile anual de ploaie.

silesc după putinţă, să reducă suprafaţa frunzei prin crestături şi suciturì.

Frunza lalelei este creaţă, ca să nu evaporeze uşor şi covăţită, ca să adune picăturile ca pe un uluc, ca şi porumbul şi să le îndrumeze spre rădăcini. Tot aşa frunzele rapiţei şi frunzele arinului au un acoperiş de materii groase care nu lasă apa să se evaporeze.

Iar când apa începe a se răci, rădăcinile refuză să o mai absoarbă.

Frunzele, care toată primăvara şi toată vara au risipit seva prin transpiraţie, simt că li se apropie moartea. Incep a se colora. Pomul se pregăteşte, să le arunce în voia vântului, luând măsuri de închiderea rănilor rămase pe urma lor. Dacă le-ar păstra, aceste risipitoare de vapori, i-ar aduce moarte pri uscare.

De ce nu cad frunzele vara pe secetă?

Pr. A. C. COSMA.

IN FAȚA SFÂNTULUI POTIR.

— MEDITAȚIE PENTRU SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘIRE. —

Doamne Isuse Hristoase, nu Te vedem cu ochii noștri cei trupești în această taină a sf. Euharistii; credem totuși, că Tu de față ești aci cu adevărat; cu trupul și cu sângele Tău; Tu însuți ai spus doar: „acesta este trupul meu, acesta este sângele meu". Tu ești aci, Dumnezeul cel ascuns, Hristos, fiul lui Dumnezeu celui viu. Fericiți sunt ceice nu văd și cred. Adauge-ne nouă credință, ca să Te cunoaștem și să ne învrednicim a Te primi după cuviința măririi Tale negrăite. Mare și lăudat ești Doamne, carele în bunătatea Ta nemărginită te-ai gătit pe Tine celor săraci. Carnea ta este într'adevăr mâncare și sângele Tău este într'adevăr beutură. Lucru minunat: sluga, săracă și smerită mănâncă pe Domnul. De unde această mare minune, ca stăpânul să vină la slugă? Dacă cerul nu Te poate cuprinde, cum Te pot cuprinde sufletele noastre?

Tu, Isuse Hristoase, împăratul cerului și al pământului, în numele căruia tot genunchiul se pleacă, vii la noi, ceice suntem pulbere și cenușă. Eși dela noi, Doamne, că oameni păcătoși suntem. Dacă întru adevăr din prea multă dragostea Ta cu pofta poftești a Te sălășlui în sufletele noastre, Doamne, care ai împodobit cerurile, fă aceste suflete neîntinate pentru a nu Te rușina de noi. Caută spre noi, Doamne și ne miluește.

Ne chemi, Isuse Hristoase, ca să mâncăm pânea ce ne-ai gătit-o și vinul ce ne-ai dres nouă. Ne temem și ne cutremurăm, căci ne socotim nevrednici a ne apropia de ospățul Tău. Ce să facem, noi ticăloșii? Dacă ne îndepărtăm dela Tine, Doamne, vom pieri, iar dacă nevrednici vom mânca și bea, judecată nouă vom mânca și vom bea. Neputințele noastre în toate căile noastre le întâlnim. Dar Tu, Doamne,

ai chemat la cina cea mare pe cei săraci şi slabi, pe neputincioşi şi păcătoşi. Oare bunătatea Ta negrăită nu va întrece răutăţile noastre? Tu chemi pe toţi la Tine, deci şi pe noi, când zici: „Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi însărcinaţi şi eu vă voi odihni pe voi". De aceea cu îndrăsneală ne apropiem de Tine, Mântuitorul nostru. Lung este drumul nostru. Dar mâncând şi bând din preacurat trupul şi sângele Tău, ne vom întări şi vom fi în stare a ne urma drumul spre muntele lui Dumnezeu.

Astfel întăriţi, vom scăpa de duşmanii noştri. Păcătuit-am mult în viaţa noastră şi mult am nesocotit bunătatea Ta nemărginită; ci iată ne căim din tot adâncul nostru. Doamne, bunătatea şi dragostea Ta este nădejdea noastră.

Iubind i-ai iubit pe-ai Tăi. Dorinţa Ta este să rămânem întru Tine şi Tu întru noi, ca mâncând pânea aceasta şi bând vinul acesta, să trăim în veci. Te iubim Doamne, nu numai cu cuvântul, ci şi cu fapta şi cu adevărul. Fă să nu ne despartă nici viaţa şi nici moartea de nemărginita Ta dragoste. Cât sunt de iubite lăcaşurile Tale, Doamne al puterilor! Doresc şi se sfârşesc sufletele noastre spre curţile Tale. Inimile noastre şi trupurile noastre s'au bucurat de Dumnezeul cel viu. O, pâine îngerească, în ce chip se doreşte cerbul spre izvoarele apelor, aşa se doresc sufletele noastre spre Tine, mâncarea celor călători şi tot aşa însetează sufletele noastre spre Dumnezeul cel tare şi viu. Ce ne este nouă în cer şi dela Tine ce-am voit pe pământ, Dumnezeule al inimii mele şi partea mea, Dumnezeule, în veac? Vino, nu zăbovi, iubite oaspe al sufletelor noastre. Sufletele noastre sunt fără Tine ca şi pământul fără apă. La Tine sunt izvoarele vieţii. Scoate-vom cu veselie apă săltătoare întru viaţa veşnică. Vino, Doamne, Isuse Hristoase, Păstorul cel bun, şi ne milueşte; paşte-ne şi ne ocroteşte şi fă să vedem bunătăţile Tale în pământul celor vii, unde alături de sfinţii Tăi în veci să ne bucurăm cu Tine, Amin.

Prof. Dr. I. HRADIL.

PREOCUPĂRI STUDENŢEŞTI.

PRESA.

Presa este unul din principalii factori cari încrestează zbuciumul şi preocupările cotidiane ale maselor. Dar rolul ei nu poate fi mărginit numai la aceea de a înregistra, mai mult sau mai puţin fidel, toate aceste acte sociale. Prin ideile ce răspândeşte zilnic în lumea numărului imens şi variat al cetitorilor, cât şi prin acţiunea ei de a le reproba pe acelea cari nu trebue să beneficieze de un loc precumpănitor în patrimoniul spiritual al societăţii, presa este creiatoarea opiniei publice. Ea reprezintă azi o adevărată forţă. Cine a botezat-o „a patra putere în stat", a avut un moment de fericită inspiraţie.

Mai ales în vremile de azi, orice asociaţie recurge la presă pentru a-şi afirma tendinţele, drepturile şi interesele profesionale. Un ziar propriu este cea mai puternică trâmbiţă de afirmare în faţa prietenilor şi duşmanilor. Numai acesta poate fi desigur şi mobilul din care a răsărit şi presa studenţească. Ea înfăţişează afirmarea unei necesităţi: mijlocul prin care tineretul universitar să-şi comunice gândurile, năcazurile şi sentimentele. Menţinerea ei, pe lângă orice sacrificii, este un act de glorie într'o viaţă înfrăţită cu lupta dârză în direcţia culturală, religioasă-morală şi naţionalistă.

Dar, — există într'adevăr un „dar" — câteva observaţii desinteresate, surori cu sinceritatea şi înfrăţite cu un adevărat dor de „mai bine", nu trebuesc pierdute din vedere. Fraţii de luptă trebuie să-şi spună părerea din datoria ce au unul faţă de altul.

La dreptul vorbind presa studenţească, aşa cum se prezintă în momentul de faţă, nu atrage şi nu se impune suficient publicului cetitor. Faptul nu trebue căutat decât în imediată apropiere. Deşi ziarele studenţeşti prind şi înfăţişează publicului chestiuni serioase şi interesante, unghiul sub care sunt analizate şi mai ales forma exterioară nu captivează. Lipseşte sobrietatea în stil. Şi acest lucru trebuie interpretat numai aşa, că impulsul tineresc, avântul şi sentimentele de repulsiune faţă de unele stări cari învolburează în ceaţă însuşi viitorul acestei generaţii lipsită de copilărie, năvălesc în conştiinţa colaboratorilor în momentul când aceştia îşi concep materialul sortit publicităţii şi covârşesc grija ce trebuie rezervată formei de expunere. Numai acesta poate fi motivul căruia i se datoreşte avalanşa de cuvinte adesea prea tari şi uneori lipsite de eleganţă. Se înfierează sentimentele spre comunism? Izbucneşte indignarea legitimă faţă de poziţiile tot mai îndrăzneţe ce ocupă „internaţionalismul ocult"? Se apără tradiţia şi credinţa noastră? Foarte frumos şi demn din partea generaţiei în care românismul îşi plasează nădejdile de viitor. Dar toate aceste chestiuni reclamă în tratare o formă serioasă, ţesută din cuvinte ce s'au strecurat prin sâta unei cenzuri aspre. O astfel de formă impune. „Pune, Doamne, pază gurii mele" — se zice undeva. Dreaptă rugăminte pentru oricine vrea să expună cu demnitate o chestiune oarecare.

Presa studenţească poate aştepta rezultate pozitive numai din momentul în care susţinătorii ei vor izbuti să pună zăgaz şi să fixeze impulsurilor tumultuoase o formă de exemplară demnitate şi seriozitate.

D. CĂLUGĂR.

MIŞCAREA LITERARĂ.

THEOLOGIE DES CHRISTLICHEN OSTENS. Heft I: *Dr. P. Hieronymus Engberding O. S. B.*, DAS EUHARISTISCHE HOCHGEBET DER BASILEIOSLITURGIE, Verlag Aschendorff, Münster în Westf. 1931, pg. LXXXIX+90.

Heft II: *Dr. P. Philippus Oppenheim O. S. B.*, SYMBOLIK UND RELIGIÖSE VERTUNG DES MÖNCHSKLEIDES IM CHRISTLICHEN ALTERTUM, ibidem, 1932, pg. XXIV+190.

O nouă serie de publicaţii privitoare la creştinismul răsăritean e întreprinsă la ordinul lui Pius XI, de astădată de abaţia benedictină Sf. Iosif Coesfeld. Cu siguranţă că greşeşte papa actual ca şi toţi zeloşii teologi catolici când îşi închipue că printr'o mai bună cunoaştere a istoriei creştinismului răsăritean, ar netezi Bisericilor răsăritene drumul spre unirea cu Vaticanul. Veacurile străvechi ale creştinismului, când vor fi privite cu toată obiectivitatea, nu numai că nu se vor arăta ca pledând pentru formele creştinismului apusean, ci dimpotrivă vor arăta că tot ce deosebeşte apusul de răsărit e inovaţie.

Dar abstrăgând de tendinţa mai depărtată a acestor studii, ele sunt totuşi de multe ori preţioase, fie pentru materialul pe care-l adună şi care îşi va putea găsi şi interpretarea justă, când cea cu care e prezentat e tendenţioasă, fie pentrucă se tratează uneori şi chestiuni de acelea în cari nu poate fi vorba de polemică confesională.

Primul studiu din seria noastră se ocupă cu marea rugăciune euharistică din Liturghia Sf. Vasile. O veche tradiţie, mărturisită într'o scriere ce se pretinde a lui Proclu, patriarhul Constantinopolului dela jumătatea veacului V (Migne Ph. 65, 849—852), afirmă că sf. Vasile ar fi format Liturghia ce-i poartă numele prescurtând Liturghia mai veche. De vre-o 3 decenii de când au început studiile de istorie liturgică, întrebarea dacă Liturghia ce se pretinde a sf. Vasile s'a produs printr'o prescurtare sau amplificare a vre-unei Liturghii mai vechi, a primit răspunsuri de amândouă felurile. Problema e importantă pentrucă odată stabilit sensul desvoltării la Liturghia aceasta, se poate afirma cu oarecare siguranţă că el este comun şi celorlalte Liturghii.

Autorul nostru crede că a putut ajunge la rezultatul sigur că Liturghia sf. Vasile, indiferent dacă sf. Vasile a lucrat ceva la ea sau ba, a fost confecționată printr'o desvoltare a unei Liturghii mai scurte. La rezultatul acesta a ajuns aşa că a restrâns mai întâi toată cercetarea la textul marei rugăciuni euharistice, pe care-l cercetează comparativ în cele 4 prelucrări pe cari le are această Liturghie: prelucrarea bizantină, siriacă, armeneană şi egipteană. Munca e destul de complicată având în vedere că fiecare prelucrare există în diferite limbi (d. ex. cea bizantină în limba greacă, în cele slave, siriacă, română, arabă, georgică, armeană) și în fiecare limbă o sumedenie de codici manuscrisi și de ediții tipărite. Autorul a triat însă din mulțimea de codici numai pe cei mai importanți din fiecare prelucrare şi limbă. In baza acestei cercetări comparative a celor 4 recenziuni, cari toate și-au avut corespondentul în limba greacă, autorul stabileşte din motive interne şi externe că cea mai veche formă a Liturghiei sf. Vasile se păstrează în recenziunea egipteană care e și cea mai scurtă. Ea e mai veche decât timpul în care a trăit sf. Vasile.

Un studiu interesant este și cel de-al *doilea*. Și important mai ales pentrucă transcrie aproape tot ce se spune în izvoarele vechi despre vestmântul monahal. Literatura auxiliară mai nouă, pe care o citează, este iarăși extraordinar de bogată. Simbolica fiecărui vestmânt monahal în parte şi a culorii lui, precum şi credinţele despre puterile vindecătoare, sfinţitoare, sau de altă natură, ce sunt legate de el, sunt înregistrate pe rând cu o bogată documentare.

Este o carte care te introduce cum nu se poate mai bine în spiritul vieţii creştine de odinioară.

Dr. D. STĂNILOAE.

*

Preotul Dr. Nicolae Terchilă: TÂLCUIREA SFINTELOR TAINE. Sibiu, 1932. Pagini 110 (format mic). Lei 15.

Părintele profesor Dr. N. Terchilă n'a întârziat a scoate o a doua cărticică, deosebit de potrivită pentru opera de educaţie sufletească a tineretului şcolăresc. Ea este folositoare ori cărui creştin şi este scrisă într'o limbă uşor de înţeles.

Dupăce prin broşura „Tâlcuirea Sf. Liturghii“ i-a învăţat cum să se roage, acum îi învaţă cum să creadă. Ceeace stârneşte admiraţie în sufletul cititorului, este simbolismul actelor împreunate cu săvârşirea Sfintelor Taine. Il umple de umilinţă faţă de Cel Atotputernic, care „s'a îngrijit ca şi atunci, când nu va mai fi cu trupul între oameni, să se poată revărsa peste aceştia Harul cel sfânt şi binefacerile Sale“ prin Sfintele taine, în mod văzut. Il face să alerge în braţele sfintei Biserici, care este grânarul atâtor învăţături minunate şi desrobitoare de suflet,

Aduce mult folos această carte în pastoraţie. Şi este cu atât mai preţioasă cu cât va fi o unealtă în plus în mâna preoţilor şi a cateheţilor, în lupta de refacere sufletească a tineretului şi a poporului dela sate. N. B.

*

Pr. Vl. Burjacovschi: BISERICA ŞI TINERETUL. Chişinău 1931. Pag. 21.

E o broşurică plină de interes şi de actualitate. Astăzi când vorbeşte sau scrie cineva despre Biserică şi tineret, însemnează că vrea să altoiască la timp, pentruca fructele generaţiei viitoare să fie mai dulci decât ale celei de acum. In sufletul mlădiţelor tinere Biserica se năzuieşte a inocula serul învăţăturilor Sale dumnezeeşti, pentrucă prin copii şi tineret începe izbăvirea omenirii.

Cărticica despre care vorbim este un fruct al acestor gânduri spuse în sala eparhială din Chişinău. Părintele Burjacovschi — bun cunoscător al celor tineri — îi învaţă *ce trebue să facă* şi *ce să nu facă.* Dacă ţinem seamă şi de provincia unde este scrisă, broşura constitue un luptător de avantpost.

Trei îndrumători îi stau la dispoziţia copilului: Familia, Biserica şi Şcoala. Toate îi dau ajutor creşterii sale. Dintre ele însă, Biserica este mama care-i clădeşte viitorul şi mântuirea. Şcoala dă puteri intelectului adolescent pentru a putea să aprofundeze poruncile Bisericii, cari sunt adevărate râuri de apă vie pentru sufletul oricui. Podoaba sufletului tineresc începută în şcoală, se desăvârşeşte în Biserica lui Hristos.

Sunt însă şi bântuieli cari tind să abată sufletul pueril din drumul cel bun.

Convenirile de tot soiul între tineri. Adevărat, ele pot fi şi folositoare. De obiceiu însă aceste nu poartă pecetea gândurilor bune. In felul acesta de multe ori în loc să conducă spre ceeace este bine şi frumos, ele arborează steagul pătat al faptelor pe cari nu le iubesc nici Dumnezeu, nici oamenii.

Dar să nu fie!

Acest paralelism de idei între bine şi rău face ca broşura să fie citită cu mult profit. Dă un material preţios pentru cei dornici de lumină şi de un viitor mai bun. N. B.

CRONICA.

CONGRESUL SOCIETĂŢII FEMEILOR ORTODOXE ROMÂNE, s'a ţinut în Bucureşti în zilele de 16 şi 17 Aprilie a. c. în prezenţa unui mare număr de delegate din toate părţile ţării. Sâmbătă dimineaţa la orele 10·30 doamna Alexandrina Cantacuzino deschide şedinţa arătând problemele cari frământă societatea şi soluţionarea cărora reclamă munca devotată a femeilor ortodoxe. Domnia Sa salută deosebit de călduros pe trimisele filialelor Societăţii.

După discursul de deschidere al doamnei prezidente, discurs acoperit de entuziaste ovaţii, reprezentantele filialelor îşi citesc rapoartele despre activitatea din cursul ultimilor ani, rapoarte din care se desprind cele mai îmbucurătoare constatări. In mijlocul depresiunii morale şi economice, Societatea femeilor ortodoxe din cuprinsul întregei ţări a desfăşurat şi desfăşoară o lucrare din cele mai binecuvântate atât pe tărâmul cultural-religios cât şi pe tărâmul carităţii creştine. Ba putem spune că această alcătuire femenină este cel mai preţios auxiliar al Bisericii.

După cetirea rapoartelor doamna prezidentă mulţumeşte călduros tuturor filialelor pentru tot devotamentul ce l-au pus şi în ultimul an în slujba Bisericii şi a neamului.

A doua zi s'a săvârşit un serviciu religios în capela Institutului ortodox de fete, cu pomenirea Moldovenilor ucişi recent pe malurile Nistrului de către bolşevici.

Şedinţa de după masă a fost prezidată de I. P. S. Sa Patriarhul Miron. Şedinţa a fost consacrată cuvântărilor de salut ale reprezentanţilor diferitelor autorităţi şi ale trimişilor PP. SS. chiriarhi. Inalt Prea Sfinţitul Mitropolit Nicolae a fost reprezentat prin domnii: Nicolae Colan, rectorul Academiei teologice din Sibiu şi Silviu Ţeposu, deputat.

*

PE UŞA DIN DOS. Lucrurile rele se săvârşesc de obiceiu în întunerec. Au dovedit-o încă odată emisarii Vaticanului la şedinţa Camerei în care se discuta legea învăţământului superior. Noaptea la ora 1, când incinta Camerei era văduvită de prezenţa celor mai mulţi membri ai săi, s'a prezentat un amendament la numita lege, prin care se propunea înfiinţarea unei

facultăţi de teologie catolică pe lângă Universitatea din Bucureşti. Amendamentul s'a admis. Era doar la miezul nopţii, când nici măcar unor deputaţi nu le poţi pretinde o prea lucidă trezvie.

Lumea parlamentară a rămas surprinsă a doua zi aflând despre ceeace se făcuse noaptea. S'au ridicat proteste pe cât de energice, pe atât de întemeiate, proteste pe cari domnul preşedinte al Consiliului N. Iorga, sprijinindu-se pe atitudinea părintelui Coltor dela Blaj şi pe a vice-ministrului sas dela Sibiu, a găsit de cuviinţă să le bagatelizeze jignind pentru a nu ştiu câta oară sensibilitatea ortodoxă. Mai mult: ilustrul istoric, parc'ar fi fost la votarea concordatului cu Vaticanul, a ţinut să declare că e mândru de ceeace a făcut legiferând înfiinţarea unei facultăţi de teologie catolică.

Aşa s'au petrecut lucrurile la Cameră.

Căci la Senat răspunzând protestului ridicat de Rectorul Universităţii din Bucureşti în numele Senatului universitar împotriva amendamentului buclucaş, domnul preşedinte de Consiliu a declarat, că nici prin gând nu i-a trecut vre-odată ideea înfiinţării unei facultăţi catolice la Bucureşti. Domnia sa a vrut numai să mute facultatea (!) catolică (!) dela Blaj în capitala României mari.

Precizia atitudinilor domnului preşedinte de Consiliu în aceste două zile consecutive s'ar preta la un delicios comentar. Nu-l facem.

Făcând abstracţie dela felul în care ar servi ideea naţională românească o facultate catolică la Bucureşti, dupăce cunoaştem sentimentele patriotice ale concetăţenilor noştri catolici în legătură aşa de strânsă cu străinătatea apropiată din Apus (Ungaria ciuntită); făcând abstracţie mai departe de acţiunea prozelitistă pe care ar întreprinde-o o asemenea instituţie sub pavăza Statului în care totuşi Biserica dominantă este cea ortodoxă, întrebăm pe domnul preşedinte de Consiliu Nicolae Iorga, dacă are de gând să întemeieze câte o facultate de teologie pentru fiecare confesiune minoritară din România mare. Şi îl întrebăm mai ales, câte şcoli superioare de teologie ortodoxă va propune să se înfiinţeze, pentruca principiul tratamentului egal al confesiunilor din partea Statului să nu fie lezat? Ori domnul Prim Ministru nu se ocupă decât de trezirea şi alimentarea nesăturatelor apetituri ale catolicismului?

NECULCE.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

INTR'UNA din ultimele şedinţe ale Camerii dl I. Mihalache a prezentat un proiect de lege pentru modificarea legii de organizare a Bisericii ortodoxe în punctele privitoare la alegerea Adunărilor eparhiale. Proiectul viză evitarea tulburărilor din Biserică cu prilejul acestor alegeri şi micşorarea rolului preotului în desfăşurarea lor. Dl Mihalache propunea ca Adunările parohiale electorale să nu mai fie prezidate de preot, ci de câte un magistrat, iar funcţionarii eclesiastici să nu aibă dreptul de a fi aleşi. Tot în proiectul prezentat se cerea dizolvarea actualelor Adunări eparhiale şi alegerea altora, conform legii celei nouă.

Nu tăgăduim câtuşi de puţin intenţia bună de care a fost condus dl I. Mihalache prezentând proiectul amintit. Domnia Sa a voit să scoată politica din Biserică. Numai cât politica în Biserică nu a adus-o legea, ci oamenii cari au aplicat această lege. Sau, în orice caz, mai ales aceştia din urmă. Ei trebue să-şi dea seama că în corporaţiile bisericeşti fiecare ales este reprezentantul obştii credincioşilor şi nu al unui partid politic, ori care ar fi el.

Dar în afară de aceasta, propunerea dlui I. Mihalache sprijinită cu atâta entuziasm de dl preşedinte al Consiliului N. Iorga era viciată ab ovo, întru cât ea dorea să scoată politica din Biserică prin politică. Intr'adevăr nu Parlamentul e chemat să modifice — dacă va fi nevoe — legea de organizare a Bisericii, ci însăşi Biserica în vârtutea autonomiei Sale asigurată prin lege.

Legiuitorii par a-şi fi dat seama de acest adevăr, trecând proiectul ad acta.

Sperăm că din greşala ce era să se facă vor învăţa mulţi. Şi mai ales sperăm că Biserica ortodoxă va fi lăsată să se îngrijească ea însăşi de viaţa sa, fără amestecul factorilor politici, aşa cum sunt lăsate celelalte biserici, minoritare. N. C.

*

EINE ERWACHENDE KIRCHE. Sub acest titlu a scris pastorul Karl Arnold în coloanele revistei *„Die Christliche Welt“* Nr. 6—7 din 1932, câteva consideraţii politice-sociale privitoare la Biserica ortodoxă din România.

Se ocupă de trei lucruri: 1. Propaganda catolică în Statul românesc; 2. Favorurile ce i le acordă Statul acestei biserici şi 3. Lupta bisericii „care se trezeşte", cu acest curent antinaţional şi cu sectele.

Iată în linii mari, ce spune acest protestant. Incepe cu caracterizaristica Bisericii ortodoxe, care ori unde s'ar găsi ea, cultivă însuşirile naţionale ale fiilor săi şi le promovează.

„In tot răsăritul, încă dela început, Biserica ortodoxă a fost strâns unită cu poporul şi cu naţiunea. De pildă, în vechiul regat al României de astăzi, Biserica şi Naţiunea s'au acoperit cu desăvârşire: ambele sunt ortodoxe". După lărgirea teritorială în urma înfăptuirii unităţii naţionale, problema devine mai grea. Incercările de prozelitism catolic, la care se mai adaugă şi mâinile maştere cu care o tratează Statul, îi apasă umerii. In virtutea enciclicei papale „Rerum orientalium" din luna Septemvrie 1929, biserica papistaşe s'a pus pe lucru în toate ţările răsăritene. Intâi vrea să dărâme şi apoi să clădească. (?) „In ţara românească, concordatul nu este în nici un chip spre folosul Statului, ci exclusiv numai spre cel al Bisericii catolice şi al asociatei sale greco-catolice. Numărul episcopilor şi al canonicilor va spori de bună seamă, însă pe cheltuiala Statului. Patronatul Statului exercitat asupra acestei Biserici sub Unguri, patronat care făcea cu putinţă o supraveghiere oarecare, va fi şters. Seminariile şi cu acestea formarea clerului, vor fi puse exclusiv sub grija episcopilor. Episcopii au dreptul ca limba de propunere să fie la bunul lor plac. Insfârşit — ceeace este mai mult — li se oferă şi li se garantează acoperirea tuturor nevoilor financiare.... Pe lângă aceste toate, Biserica romano-catolică poartă pecetea maghiarizării în ţara românească, *este deci antinaţională,* în vremece Biserica ortodoxă stă de veacuri întregi strâns legată cu destinele neamului românesc.... Ceeace este mai dureros şi mai amarnic pentru un ortodox care are un suflet pentru Biserica şi pentru naţiunea sa, — la un asemenea concordat — este faptul, că un milion şi jumătate de români stau de partea Bisericii catolice, cu toate că vorbesc aceeaşi limbă, au aceleaşi datini şi au aceeaşi credinţă chiar, numai cât aparţin altei Biserici: uniaţii, zişi greco-catolici... Se vede aici lămurit cum se ţese trecutul cu prezentul. Un mijloc de propagandă politică al Habsburgilor, a fost Biserica romano-catolică", care profitând de situaţiunea grea a ţăranului român legat de glie, a înţepenit icul între fraţii de acelaş sânge şi lege.

Valului acestuia de negativism politic religios, i se opune un altul de afirmare a Bisericii ortodoxe, prin organizarea clerului. Orice altă metodă este catastrofală. Spirite puternice de ierarhi şi feţe bisericeşti se ostenesc pe acest tărâm. Ii înşiră cu destulă obiectivitate. Lupta lor este îngreuiată simţitor de pleiada sectelor, pe cari autorul prea le vede a fi multe la noi în ţară.

Aceasta este urzeala trecutului, a cărei pânză o poartă prezentul. Aceasta este urzeala regimului habsburgic, a cărei pânză este favorizată astăzi de Statul Român.

Articolul pastorului Karl Arnold din Heidelberg este foarte semnificativ pentru zilele noastre. Mai ales pentru cei de un sânge şi de o limbă cu noi.

El priveşte Biserica ortodoxă română prin toate fazele desvoltării sale istorice începând cu ecourile revoluţiei franceze. O trece prin toate vitregiile de sub streini, vitregii de cari n'a scăpat nici astăzi.

Toate aceste le spune un strein, care oricât de protestant este, ştie un lucru: *scaunul ştiinţei istoriceşti este şcoala adevărului.*

Dacă un străin care nu are nimic românesc, nici sânge, nici limbă, scrie atât de simţit despre ceeace noi am scris cu atâta mâhnire, ne întrebăm: ce vor zice cei de un sânge şi de o limbă cu noi, cari nu aparţin Bisericii ortodoxe?

N. BELEA.

*

PENTRU RELIGIE, tradiţia este însăşi condiţia sine qua non de existenţă. Aceea ce trăieşte şi în religie. Tradiţia pentru religie n'are rolul unei operaţii de comunicare, nu este o transmisie de fapte memorate, ci este continuă verificare a presistenţei valorilor. Tradiţia este însăşi viaţa religiei. Ce a perit din tradiţia religioasă a unui popor nu se mai poate regăsi în documentele bibliotecilor, cum se pot regăsi adevărurile ştiinţifice, ci este perit de-a binelea, pentru totdeauna.

La cunoştinţele ştiinţifice tradiţia este pusă în serviciul invenţiei, pe când la valorile religioase invenţia este pusă în serviciul tradiţiei...

Talentele nu ajută vocaţiei religioase, aşa cum ele ajută celorlalte vocaţii în diferite ramuri de activitate omenească. Mai curând, ele strică. Un suflet simplu dar echilibrat; o conştiinţă, fără largi orizonturi dar iluminată, este aceea ce trebue vocaţiei religioase. In celelalte ramuri de activitate omenească, vocaţiile când se produc scot în relief personalităţile; pe terenul religiei, când vocaţia se produce, ea scoate în relief numai personalitatea poporului întreg. In nici un alt suflet nu se regăseşte pe sine în mod mai caracteristic sufletul unui popor ca în acela al omului de vocaţie religioasă.

Popor fără religiune nu există. Există cu toate acestea popoare care nu dau din sânul lor vocaţii religioase. Cum se explică sterilitatea acestora?

Se explică din faptul că unele popoare au o dublă vieaţă religioasă. Au o viaţă religioasă primitivă, profund legată de sufletul lor, şi au o viaţă de împrumut nouă, legată de tehnica

civilizaţiei lor, dar superficială. Cu alte cuvinte, sunt popoare cu o dublă personalitate. Aceste popoare trăiesc cu inteligenţa lor într'o lume şi cu inima lor într'altă lume. Tradiţiile lor religioase să mărginesc la perpetuarea credinţei religioase însăşi. Aceste popoare, pe terenul religios, nu pot fi decât sterile în vocaţii.

Puţine popoare îndeplinesc astăzi condiţiile cerute pentru o adevărată viaţă religioasă. Mai la toate întâlnim o viaţă religioasă pe etaje. De aceea să nu ne mirăm când constatăm că vocaţiile religioase sunt aşa de rare.

Din „Vocaţia" ca factor hotărâtor în cultura popoarelor de C. Rădulescu-Motru, Bucureşti 1932. Editura Casei Şcoalelor.

PROBLEME PRACTICE.

INTREBĂRI DE PR. I. LUDU — RĂSPUNSURI DE PROT. E. C.

1. Circulara Nr. 4373/1930 ordonă preoţimii, ca tinerilor nupturienţi, înainte de căsătorie, să li se administreze atat taina sf. mărturisiri cât şi taina sf. împărtăşanii.

Dacă la mărturisire preotul duhovnic este silit a opri pe unul din tineri dela taina sf. cuminecături, din pricina vre-unui păcat mai mare, la celalalt tinăr se poate naşte o aversiune faţă de logodnic sau logodnică.

Intrebare: Cum e mai consult: să admită sau să nu admită preotul pe respectivul tinăr la sf. taină a cuminecăturii?

Răspuns: Afară de cazul vre-unui păcat excepţional, începând tinerii o nouă viaţă — tactul pastoral pretinde să fie admişi la taina sf. cuminecături.

2. Incheierea logodnei bisericeşti, între un mire surdo-mut şi o mireasă sănătoasă.

Intrebare: Este suficient pentru încheierea logodnei şi a cununiei bisericeşti, răspunsul mirelui surdo-mut, dat prin semnele şi gesticulaţiunea sa obicinuită? E necesară intervenţia părinţilor sau a unui cunoscut?

Răspuns: Dacă preotul poate să se înţeleagă, sau cunoaşte felul de a vorbi al acestora — nu e necesară nici o intervenţie străină. In caz contrar, chiamă pe cel mai apropiat care cunoaşte semnele şi felul de a vorbi al surdo-mutului, ca interpret, semnând şi el „Protocolul bunei învoiri" cu adausul explicativ.

3. Intrebare: Epitropii, cari sunt şi membrii de drept ai Consiliului parohial — deşi numai cu vot consultativ — în ce grad de rudenie pot, respective nu pot să fie, cu membrii Consiliului parohial?

Răspuns: Membrii Consiliului parohial între sine nu pot fi înrudiţi conform art. 45 din legea de organizare. Epitropia nu poate fi înrudită între sine conform circ. Nr. 7956 şi pe baza aceleiaşi legi.

Intre membrii Consiliului şi între epitropie nu este nici o restricţiune de rudenie.

4. Intrebare: Conform circ. Nr. 7956/1931, preşedintele adunării electorale parohiale numeşte biroul, pe secretar şi bărbaţi de încredere.

Răspuns: Parohul-preşedinte la orice constituire sau adunare bisericească, propune pe secretar şi bărbaţii de încredere, sub rezerva aprobării respectivei adunări, fie consiliu, fie adunare electorală parohială.

5. Intrebare: *a)* Secretarul consiliului parohial, nefiind un organ prevăzut de lege, poate fi înlocuit cu un secretar de şedinţă? *b)* Poate fi numit la începutul fiecărei şedinţe în calitate de secretar pentru şedinţa respectivă?

Răspuns: Secretarul poate fi ales de consiliul parohial şi afară de membrii aleşi ai consiliului parohial. Dacă e ales pentru toată durata consiliului şi eventual e plătit, nu poate fi înlocuit, afară de cazuri de neglijenţă etc. Dacă nu este un secretar ales de consiliu pe întreaga durată, se poate alege, la propunerea preşedintelui, de către consiliu, pentru fiecare şedinţă, din caz în caz.

6. Intrebare: Verificatorii procesului verbal al şedinţei consiliului pot fi şi numiţi de către preşedinte, sau trebuesc aleşi?

Răspuns: Preşedintele, propune, consiliul parohial ratifică sau nu pe cei propuşi şi poate numi sau alege alţii.

7. Intrebare: Pot fi aleşi censori permanenţi, pe lângă epitropia parohială?

Răspuns: Censori nu pot fi aleşi. Consiliul parohial şi adunarea parohială poate propune sau alege o comisiune de censurare a gestiunii anuale, dar numai din caz în caz şi cu scop precis.